

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

ZAĻĀS NORĀDES UN ILGTSPĒJA: NOTEIKUMI GODĪGAI KOMERCPRAKSEI¹

SPĒKĀ NO 27.09.2026.

¹ <https://likumi.lv/ta/id/360506-grozijumi-negodigas-komercprakses-azlieguma-likuma>

Īpaši noteikumi negodīgas prakses novēršanai par maldinošām vides norādēm, ilgtspējas marķējumiem un preču agrīnu novecošanu.

JAUNI TERMINI UN DEFINĪCIJAS:

SERTIFIKĀCIJAS SHĒMA - sertifikācijas sistēma ilgtspējas marķējuma lietošanai.

- Vienlīdzīgi, atklāti noteikumi visiem tirgotājiem
- Ekspertu izstrādātas prasības un neatkarīga uzraudzība
- Starptautiski standarti un stingra kontrole
- Skaidras sekas pārkāpumu gadījumā (t.sk. marķējuma apturēšana/atsaukšana)

PIEMĒRI

ES ekomarķējums ("Puķīte")

Prasības izstrādā ES Komisija kopā ar dalībvalstīm un nevalstiskajām organizācijām. Pārbaudes veic valsts iestādes.² Kritēriji, prasības un procedūras ir publiski pieejami.

FSC (Forest Stewardship Council)

Starptautiska mežsaimniecības un koksnes produktu sertifikācijas sistēma. Sertifikāciju veic neatkarīgas, akreditētas auditoru organizācijas.

Fairtrade

Sistēma ar skaidriem sociālajiem un ekonomiskajiem kritērijiem. Sertifikāciju un auditus nodrošina neatkarīga kontroles iestāde FLOCERT.

VIDES NORĀDES - brīvprātīgs vides paziņojums (teksts, simbols, marķējums u.c.) par produkta vai uzņēmuma ekoloģisko ietekmi. Nav attiecināms uz obligātiem paziņojumiem, ko nosaka ES vai valstu tiesību akti.

PIEMĒRI

- "Oglekļa pēdas nospiedums samazināts par 20%"
- "Iepakojums izgatavots no 100% pārstrādāta kartona"
- "Ražots, izmantojot 100% atjaunīgo elektroenerģiju (vēja parku jaudu)"
- "Visa šajā produktā izmantotā koksne ir FSC sertificēta"
- "98% sastāvdaļu ir dabīgas izcelsmes"

² Latvijā - Vides pārraudzības valsts birojs

VISPĀRINĀTA VIDES NORĀDE - vides norāde bez skaidra paskaidrojuma un pierādījumiem

PIEMĒRI

"Videi draudzīgs"		Nav skaidrs uz kādu vides aspektu tas attiecas (klimate, augsne u.c.), kurā posmā tas ir "draudzīgs" (ražošana, lietošana, transports u.c.).
"Zaļš"		Krāsa vai vārds pats par sevi nepierāda ekoloģiskumu.
"Ekoloģisks", "Eko"		Vispārīgs apgalvojums, ja nav pamatots ar oficiālu ekomarķējuma sertifikātu.
"Ar neitrālu CO2 ietekmi" (CO2 neutral)		Vispārīgs, ja nav pamatots ar visaptverošu dzīves cikla analīzi.
"Ilgtspējīgs" (Sustainable)		Vispārīgs, bez konkrētiem datiem un sertifikācijas (piem., FSC koksnei u.c.).

ATZĪTS IZCILS VIDES SNIEGUMS - atbilst ES atzītiem ekomarķējumiem un standartiem³

PIEMĒRI

ES ekomarķējums ("Puķīte"):

- atbilstība Regulai (EK) Nr.66/2010
- apliecina augstāko ekoloģisko standartu ievērošanu visā produkta dzīves ciklā
- piemēro plašam produktu un pakalpojumu klāstam, izņemot pārtiku, dzērienus, zāles un medicīnas ierīces
- šobrīd ir noteikti kritēriji vairāk nekā 20 produktu grupām

"Ziemeļvalstu gulbis" (Nordic Swan):

- I tipa ekomarķējums (ISO 14024)
- tiek izmantots kosmētikai, higiēnas precēm, mazgāšanas līdzekļiem un papīram
- stingri kritēriji attiecībā uz ķīmisko sastāvu, resursu patēriņu un atkritumu samazināšanu

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra regula (EK) Nr. 66/2010 par ES ekomarķējumu vai standartam LVS EN ISO 14024:2021 "Vides marķējumi un deklarācijas. Pirmā tipa vides marķējumi. Principi un procedūras (ISO 14024:2018)", vai citās dalībvalstīs oficiāli atzītiem standartiem par pirmā tipa ekomarķējuma sistēmām, vai tas ir augstāka līmeņa vides sniegums saskaņā ar citiem tieši piemērojamiem Eiropas Savienības tiesību aktiem; EN ISO 14024 I tipa ekomarķējuma sistēma; vai atbilst augstākā līmeņa vides sniegumam saskaņā ar citiem piemērojamiem ES tiesību aktiem.

"Zilais eņģelis" (Blue Angel / Blauer Engel):

- tiek izmantots biroja tehnikai (printeriem, datoriem), kancelejas precēm, krāsām un lakām;
- stingras prasībām attiecībā uz zemu emisiju līmeni un produktu ilgmūžību (remontējamību).

ILGSTSPĒJAS MARĶĒJUMS - atbilst ES atzītiem ekomarķējumiem un standartiem

Brīvprātīga publiska vai privāta uzticības vai kvalitātes zīme, kas izceļ produkta, procesa vai uzņēmuma vides vai sociālos raksturlielumus. Nav attiecināms uz obligātiem marķējumiem, ko nosaka ES vai valstu tiesību akti.

PIEMĒRI

FSC
(Forest Stewardship Council):

- apliecina, ka koksne un koksnes izstrādājumi nāk no ilgtspējīgi apsaimniekotiem mežiem

Fairtrade:

- apliecina, ka produkts ir ražots, ievērojot stingrus sociālos (piem., droši darba apstākļi), ekonomiskos un vides aizsardzības standartus
- tiek ievēroti taisnīgi tirdzniecības nosacījumi ražotājiem, strādniekiem

Rainforest Alliance:

- apliecina, ka produkts ir ražots, ievērojot gan vides aizsardzības principus, gan sociālo atbildību

MALDINOŠAS KOMERCPRAKSES AIZLIEGUMI:

- Nepatiesi vai nepierādāmi vides, sociālie vai apritīguma apgalvojumi
- Marķējuma izmantošana bez sertificēšanas
- Vispārīgas norādes
- Apgalvojumi par preces CO₂ emisiju ziņā neitrālo, samazināto vai pozitīvo ietekmi uz vidi, kas balstīta tikai uz emisiju kompensēšanu
- Tiek izcelti nenozīmīgi ieguvumi, kuriem nav būtiskas ietekmes uz produktu vai uzņēmuma darbību

- Norādītas īpašas produkta iezīmes, kas obligāti jau ir noteiktas visām precēm ES
- Informācijas noklusēšana par programmatūras atjauninājuma negatīvu ietekmi uz preces vai pakalpojuma izmantošanu
- Informācijas noklusēšana vai maldināšana par produkta funkcionalitātes pasliktināšanos, ja tiek izmantotas citu ražotāju sastāvdaļas vai rezerves daļas
- Nepatiesa informāciju par produkta ilgizturību vai funkciju, kas to ierobežo
- Vides norāde par visu produktu vai uzņēmumu, ja tā attiecas tikai uz konkrētu produkta aspektu vai uzņēmuma specifisku darbību
- Programmatūras atjauninājumi kā obligāti, bet tie uzlabo tikai funkcionalitāti
- Prece raksturota kā remontējama, bet tas neatbilst patiesībai
- Patērētāji tiek mudināti nepamatoti ātri nomainīt preces sastāvdaļas
- Nedrīkst noklusēt patērētājiem būtisko informāciju, veicot produktu salīdzinājumus ar citiem līdzīgiem produktiem (piemēram, par ilgizturību, remontējamību, reciklējamību). Patērētājiem jābūt pieejamai informācijai, kuri produkti salīdzināti, kā tie salīdzināti un cik aktuāla ir šī informācija

PIEMĒRI

Uz preces iepakojuma rakstīts "100% Eko" vai "Zaļā izvēle", bet uzņēmumam nav ES ekomarķējuma ("Puķītes") vai cita sertifikāta

Uzņēmums paziņo par "ilgtspējas stratēģiju", bet nav skaidru datu, termiņu vai rādītāju

Aviokompānija reklamē "zaļos lidojumus", lai gan emisijas būtiski nesamazinās

Iepakojums tiek marķēts kā "pārstrādājams", lai gan reāli tas netiek pārstrādāts

Uzņēmums apgalvo, ka produkts ir "oglekļa neitrāls", jo kompensē emisijas ar koku stādīšanu, bet reāli emisijas netiek samazinātas

Viedtālruna ražotājs nosūta programmatūras atjauninājumu, norādot, ka atjauninājumi nepieciešami drošībai, bet tiek noklusēta informācija, ka pēc atjauninājumu instalēšanas akumulators izlādēsies divreiz ātrāk

Prece tiek reklamēta kā "viegli remontējama", bet patiesībā rezerves daļas nav pieejamas tirdzniecībā

MALDINOŠAS KOMERCPRAKSES VĒRTĒŠANA:

Vērtējot komercprakses atbilstību, tiks ņemtas vērā produkta vides vai sociālie raksturlielumi un apritīguma aspekti, kā piemēram, ilgizturība, remontējamība vai reciklējamība.

KONTROLES JAUTĀJUMI KOMERSANTIEM:

Vai vides norāde ir precīza, skaidra un saprotama?

Vai vides norāde nav vispārīga?

Vai ir pieejami aktuāli un ticami pierādījumi, kas apliecina, ka vides norāde ir patiesa - piemēram, aktuāli dati, laboratoriju testi, dzīves cikla analīze (LCA) vai izstrādāta produkta vides deklarācija (drošāks pierādījums, jo ir trešās puses izvērtēts)?

Vai marķējumi ir balstīti uz neatkarīgu sertifikāciju un tie nav "pašizdomāti"?

Vai salīdzinošām vides norādēm ir metodika un dati, kas tās pamato?

Vai informācija par vides norādi (ja nav ietverta pašā norādē) ir viegli pieejamai citā veidā (QR kods, mājaslapa u.c.)?

Vai vides norādē noklusēta informācija par ietekmi uz vidi, kas patērētājiem nepieciešama apzinātas izvēles veikšanai?

Vai informācija par produkta ilgmūžību ir patiesa?

Vai nav noklusēta informācija par atjauninājumu ietekmi?

INFORMĀCIJAI:

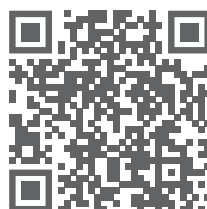
OECD:

ANO vadlīnijas:

PTAC vadlīnijas:

Eiropas Komisijas
pamatnostādnes:

